

Neoficialus vertimas

EUROPOS TARYBA
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS
TREČIASIS SKYRIUS
NUTARIMAS DĖL
Ramūno JANKAUSKO
pareiškimo Nr. 59304/00
prieš Lietuvą
PRIIMTINUMO

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Trečiasis Skyrius), 2003 m. gruodžio 16 dieną posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko G. RESS,
teisėjų P.KŪRIO,
R. TÜRMEŅ,
B. ZUPANČIČ,
J. HEDIGAN,
M. TSATSA-NIKOLOVSKA,
H.S. GREVE,

ir skyriaus kanclerio V. BERGER,

atsižvelgdamas į minėtą pareiškimą, pateiktą Europos Žmogaus Teisių Teismui 1999 m. birželio 22 dieną,

atsižvelgdamas į atsakovės Vyriausybės pateiktą nuomonę ir į pareiškėjo kaip atsakymą pateiktą nuomonę,

po svarstymo nusprendė:

FAKTAI

Pareiškėjas yra 1972 m. gimęs Lietuvos pilietis. Jis kalinamas Vilniaus 1 – uosiuose patalpose namuose. Atsakovė Vyriausybė buvo atstovaujama Gintaro Švedo ir vėliau Danutės Jočienės.

A. Bylos aplinkybės

Bylos faktai, pateikti šalių, gali būti apibendrinti, kaip išdėstyta toliau.

1. Baudžiamasis procesas

Pareiškėjas, buvęs policijos tardytojas, buvo įtartas piktnaudžiavimu tarnyba ir kyšio priėmimu. 1999 m. kovo 12 dieną Šiaulių miesto apylinkės teismas jam paskyrė kardomąjį kalinimą (suėmimą), atsižvelgdamas į grėsmę, kad jis slėpsis ir darys poveikį liudytojams. Suėmimas buvo sankcionuotas iki 1999 m. kovo 22 d.. Pareiškėjas buvo suimtas 1999 m. kovo 15 d..

1999 m. kovo 19 d. teismas tais pačiais pagrindais pratęsė kardomojo kalinimo (suėmimo) terminą iki 1999 m. gegužės 22 d.. 1999 m. gegužės 14 d. terminas buvo pratęstas iki 1999 m. liepos 22 d.. 1999 m. liepos 22 d. pareiškėjo kardomojo kalinimo (suėmimo) terminas buvo pratęstas iki 1999 m. rugsėjo 10 d.. Visi šie sprendimai buvo priimti dalyvaujant pareiškėjui ir jo gynėjui.

1999 m. rugsėjo 8 d. pareiškėjo kardomasis kalinimas (suėmimas) tais pačiais pagrindais buvo pratęstas iki 1999 m. lapkričio 8 dienos. Pareiškėjas ir jo advokatas dalyvavo teismo posėdyje. Pareiškėjas apskundė šį sprendimą. 1999 m. rugsėjo 24 d. Apeliacinis teismas, dalyvaujant pareiškėjo gynėjui, skundą atmetė. Apeliacinis teismas nustatė, kad pareiškėjo kardomojo kalinimo (suėmimo) trukmė nebuvo per ilga.

1999 m. lapkričio 8 d. Šiaulių miesto apylinkės teismas, dalyvaujant pareiškėjui ir jo advokatui, pratęsė pareiškėjo kardomojo kalinimo (suėmimo) terminą iki 2000 m. sausio 8 d.. 1999 m. lapkričio 29 d. Apeliacinis teismas atmetė pareiškėjo skundą dėl 1999 m. lapkričio 8 d. nutarties. Pareiškėjo gynėjas dalyvavo apeliacinės instancijos teismo posėdyje.

Nuo 2000 m. sausio 4 d. iki 2000 m. balandžio 14 d. pareiškėjas ir jo gynėjas turėjo galimybę susipažinti su bylos medžiaga.

2000 m. sausio 7 d. Šiaulių apygardos teismas tais pačiais pagrindais pratęsė pareiškėjo kardomojo kalinimo (suėmimo) terminą iki 2000 m. kovo 8 d.. Pareiškėjas ir jo gynėjas dalyvavo teismo posėdyje. Pareiškėjas pateikė apeliacinį skundą. 2000 m. sausio 20 d. įkalinimo įstaigos administracija informavo pareiškėją, kad Apeliacinis teismas skundą nagrinės 2000 m. sausio 24 d.. 2000 m. sausio 20 d. pareiškėjas parašė laišką Apeliaciniam teismui, prašydamas leisti jam asmeniškai dalyvauti apeliacinės instancijos teismo posėdyje. Tačiau laiškas Apeliaciniam teismui buvo išsiųstas tik 2000 m. sausio 26 d., o teismo posėdis įvyko 2000 m. sausio 24 d., kuriame, dalyvaujant pareiškėjo gynėjui, Apeliacinis teismas atmetė skundą. Pagal pareiškėjo skundą 2000 m. kovo 21 d. Vidaus reikalų ministerijos pareigūnai konstatavo, kad pareiškėjo laiškas Apeliaciniam teismui

privalėjo būti išsiųstas 2000 m. sausio 21 d., bet dėl įkalinimo įstaigos administracijos kaltės buvo pernelyg uždelsta.

2000 m. vasario 23 d. patvirtinta kaltinamoji išvada. 2000 m. kovo 7 d. pareiškėjas atiduotas teismui.

2000 m. birželio 2 d. Šiaulių miesto apylinkės teismas pratęsė pareiškėjo kardomojo kalinimo (suėmimo) terminą iki 2000 m. rugsėjo 8 d., tuo pagrindu, kad pareiškėjas gali daryti poveikį liudytojams.

2000 m. rugsėjo 1 dieną jo kardomojo kalinimo (suėmimo) terminas buvo pratęstas iki 2000 m. spalio 8 dienos.

2000 m. spalio 3 d. Šiaulių apygardos teismas kaltinamuoju nuosprendžiu pripažino pareiškėją kaltu dėl piktnaudžiavimo tarnyba ir kyšio priėmimo. Pareiškėjui paskirta aštuonerių metų laisvės atėmimo bausmė.

2001 m. birželio 29 d. Lietuvos apeliacinis teismas paliko ankstesnį nuosprendį nepakeista.

2001 m. liepos 20 d. pareiškėjas iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus buvo perkeltas į Vilniaus 1 – uosius pataisos namus.

2001 m. gruodžio 18 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atmetė pareiškėjo kasacinį skundą.

2. Kalinimo sąlygos

a) Bendrosios kalinimo sąlygos

Pareiškėjas skundžiasi dėl netinkamų kalinimo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje nuo 1999 m. kovo 15 d. iki 2001 m. liepos 20 d., kai jis buvo perkeltas į Vilniaus 1 – uosius pataisos namus.

Jis skundžiasi, jog bendrosios kalinimo sąlygos tardymo izoliatoriuje, apimant miego, sanitarines, sveikatos ir maitinimo sąlygas, buvo netinkamos. Dėl minėtų aspektų jis skundėsi įvairioms valdžios institucijoms ir Seimo kontrolieriui, tačiau į administracinius teismus nesikreipė.

b) Poveikis pareiškėjui

Pareiškėjas taip pat skundžiasi dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracijos veiksmų ir neveikimo.

Pareiškėjas skundžiasi, jog 2000 m. sausio mėnesį jį apžiūrėjo gydytojas, kuris išrašė vaistų, tačiau išrašyti vaistai jam nebuvo duoti. Pareiškėjas teigia, jog 2000 m. jis keletą kartų kreipėsi į tardymo izoliatoriaus administraciją, prašydamas medicininio patikrinimo. Minėti prašymai buvo atmesti. Tik dėl pareiškėjo laiškų Sveikatos apsaugos ministrai, nors ir pavėluotai, buvo atlikti du pareiškėjo sveikatos patikrinimai.

Pareiškėjas taip pat teigia, jog 1999 m. gruodį jo kalinimo sąlygos buvo sugriežtintos, tardymo izoliatoriaus administracijos sprendimu perkeliant jį iš vienos kameros į kitą. Pareiškėjo nuomone, ši priemonė buvo pritaikyta kaip atsakas į jo skundus dėl kalinimo sąlygų.

Pareiškėjas taip pat tvirtina, jog tardymo izoliatoriaus administracija neteisėtai jam taikė tam tikras drausmines nuobaudas.

Pareiškėjas teigia, kad 2000 m. gruodžio 15 d. jo asmens kratą atliko pareigūnė ir kad kratos metu jam buvo liepta nusirengti nuogai.

Dėl pirmiau minėtų aspektų pareiškėjas į teismą nesikreipė.

Pareiškėjas administracinio proceso tvarka kreipėsi į teismą, skųsdamas tardymo izoliatoriaus administracijos atsisakymą leisti pasiimti asmeninę nuotrauką ir tam tikrus oficialius dokumentus iš jo bylos einant į susitikimą su tėvu. 2001 m. balandžio 5 d. Šiaulių apygardos administracinis teismas pareiškėjui dalyvaujant išnagrinėjo jo skundą. Teismas iš dalies patenkino pareiškėjo skundą, nusprenddamas, jog pareiškėjas į susitikimą su tėvu galėjo neštis nuotrauką. Kita vertus, teismas nurodė, jog pagal tam tikras vidaus teisės nuostatas pareiškėjui nebuvo leistina į susitikimą neštis oficialių dokumentų iš bylos. 2001 m. gegužės 30 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pirmiau minėtą teismo sprendimą paliko nepakeistą.

Pareiškėjas taip pat tvirtina, jog Vilniaus 1 – ūjų pataisos namų, į kuriuos jis perkeltas 2001 m. liepos 20 d., administracija su juo elgėsi žeminančiai.

Šiuo požiūriu pareiškėjas teigia, jog Vilniaus 1 – ūjų pataisos namų administracija neteisėtai sugriežtino jo kalinimo sąlygas, perkeldama jį iš vienos kameros į kitą. Dėl to 2002 m. liepos 2 d. Vilniaus apygardos administracinis teismas išnagrinėjo pareiškėjo skundą. Pareiškėjas teismo posėdyje dalyvavo. Teismas atmetė skundą kaip nepagrįstą. 2002 m. rugsėjo 10 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, dalyvaujant pareiškėjo advokatui, išnagrinėjo pareiškėjo apeliacinį skundą. Teismas paliko skundžiamą sprendimą nepakeistą.

3. Elgesys su pareiškėjo korespondencija įkalinimo vietoje

a) Pareiškėjo laiškų atplėšimas ir skaitymas

Pareiškėjas teigia, jog jam esant Šiaulių tardymo izoliatoriuje jo laiškai Teismui bei tretiesiems asmenims ir laiškai iš Teismo bei trečiųjų asmenų būdavo atplėšiami ir perskaitomi jam nedalyvaujant.

b) Pareiškėjo laiškų išsiuntimo vilkinimas ir laiškų sulaikymas

Pareiškėjas tvirtina, jog kai kurie jo laiškai buvo sulaikyti ir neišsiųsti adresatams, o kai kurie išsiųsti pavėluotai. Pavyzdžiui, 2000 m. balandžio 25 d. pareiškėjas buvo informuotas apie administracijos sprendimą sunaikinti jo laišką su velykiniais sveikinimais motinai tuo pagrindu, jog laiškas „ciniškas“. Pareiškėjas dėl to į teismą nesikreipė.

2001 m. vasario 9 d. pareiškėjas kreipėsi į administracinį teismą, skųsdamasis dėl jo laiško advokatui cenzūravimo, kurį atliko Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija. Tačiau 2001 m. balandžio 2 d. laiške teismui pareiškėjas pareiškė, jog tardymo izoliatoriaus administracijai pretenzijų nebeturi. Todėl 2001 m. balandžio 4 d. Šiaulių apygardos

administracinio teismo nutartimi administracinė byla nutraukta. Pareiškėjas šio teismo sprendimo neskundė.

2002 m. spalio 15 d. Vilniaus apygardos administracinis teismas, dalyvaujant pareiškėjo atstovui, išnagrinėjo pareiškėjo skundą dėl Vilniaus Vilniaus 1 – ujų pataisos namų administracijos veiksmų. Skunde pareiškėjas teigė, jog administracija neteisėtai sulaikė Lietuvos apeliacinio teismo jam siųstą laišką. Teismas atmetė pareiškėjo skundą, nurodydamas, kad pareiškėjas su ginčijamu laišku buvo supažindintas ir kad laiško originalas, kaip ir dera, buvo įsiūtas į pareiškėjo bylą. 2002 m. lapkričio 19 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, posėdyje dalyvaujant pareiškėjo advokatui, paliko minėtą teismo sprendimą nepakeistą.

4. Kiti procesai

Pareiškėjas pateikė ieškinį trečiajam asmeniui dėl šmeižimo, reikalaudamas 100 000 tūkstančių litų neturtinės ir 500 000 litų turtinės žalos atlyginimo. 2002 m. liepos 25 dienos nutartimi Lietuvos apeliacinis teismas ieškinį galutinai atmetė, motyvuodamas tuo, jog pareiškėjas nebuvo sumokėjęs 25 135 litų ir 70 centų žyminio mokesčio. Teismai nusprendė, jog civilinio proceso tvarka ieškinyje dėl neturtinės žalos turėjo būti apmokestintas nustatytu 135 litų ir 70 centų dydžio žyminiu mokesčiu, o reikalavimas atlyginti turtinę žalą apmokestinamas penkių procentų nuo ieškinio sumos dydžio žyminiu mokesčiu, t.y. 25 000 litų šiuo atveju. Teismai taip pat nurodė, kad pareiškėjas nepateikė įrodymų, liudijančių, kad jam pateikiant ieškinį dėl šmeižimo žyminio mokesčio dydis galėjo būti sumažintas.

Pareiškėjas taip pat negalėjo pradėti ir baudžiamojo proceso trečiojo asmens atžvilgiu dėl šmeižimo.

B. Bylai reikšminga vidaus teisė ir praktika

Konstitucijos 21 straipsnis draudžia nežmonišką ir žeminantį žmogaus orumą elgesį. Konstitucijos 22 straipsnis garantuoja asmens privataus, šeimos gyvenimo gerbimą bei susirašinėjimo slaptumą.

Asmenų kardomojo kalinimo sąlygas nustato 1996 m. Kardomojo kalinimo įstatymas. Įstatymo 18 straipsnis nustato, jog kalinimo sąlygos kardomojo kalinimo vietose neturi būti nežmoniškos ir žeminančios orumą ir kad šios sąlygos turi atitikti Sveikatos apsaugos ministerijos ir kitų administracinių institucijų nustatytus reikalavimus.

Pagal Įstatymo 15 straipsnį kardomojo kalinimo vietos administracija kalinamojo įteiktus laiškus adresatui išsiunčia per tris darbo dienas nuo laiško įteikimo administracijai. Laiškai institucijoms turi būti išsiųsti per vieną dieną. Minėto straipsnio 1 dalyje numatyta, jog kalinamųjų laišakai gali tam tikrais atvejais būti cenzūruojami.

Kardomojo kalinimo vietų vidaus tvarkos taisyklių 75 punkte numatyta, jog kardomojo kalinimo vietos administracija negali atplėšti kalinamųjų

laiškų, adresuotų Europos Žmogaus Teisių Teismui, jeigu tokie laiškai administracijai įteikti užklijuotuose vokuose.

83 punkte nurodyta, jog kardomojo kalnimo vietos administracija per tris dienas nuo laiško, adresuoto kalnamajam, gavimo dienos turi supažindinti kalnamąjį su laiško turiniu. Todėl visi laiškai, kuriuos gauna kalnamieji, nėra jiems atiduodami, juos kardomojo kalnimo vietos administracija laiko kalnamųjų bylose.

Viešojo administravimo įstatymo 39 straipsnyje įtvirtinta, jog valstybės institucijos atlygina turtinę ir neturtinę žalą, atsiradusią dėl asmens teisių pažeidimo. Tuo pat metu vidaus teisės normos, reglamentuojančios kalnimo sąlygas, įtvirtina tik bendro pobūdžio kalnamųjų teisę kreiptis į teismą. Tačiau 1999 m. įkūrus administracinius teismus, kurie kompetentingi nagrinėti bylas, susijusias su Administracinių teisės pažeidimų kodekso pažeidimais, taip pat susijusias su administracinių institucijų padarytais asmens teisių pažeidimais, tapo priimta, kad šie teismai yra kompetentingi nagrinėti kalnamųjų skundus dėl visų administracinių institucijų, įskaitant ir įkalnimo vietų administraciją, nepaisant, ar jie yra kardomajame kalnime, ar yra jau nuteisti. Administraciniai teismai nagrinėjo daug skundų dėl žalos, susijusios su įvairiomis kalnimo sąlygomis. Be administracinių procesų pavyzdžių šioje pareiškėjo byloje (žr. dalį „Faktai“) galima paminėti bylą *Puzinas (Nr. 2) prieš Lietuvą* (Nr. 63767/00, 2002 m. gegužės 7 dieną Teismo komunikota atsakovei Vyriausybei), kurioje pareiškėjas bylinėjosi administraciniuose teismuose dėl jam įkalnimo įstaigos administracijos 1999 m. paskirtos drausminės nuobaudos teisėtumo (procesas vyko tuo metu, kai pareiškėjas vis dar buvo įkalnimo įstaigoje 2000 m.) ir dėl jo perkėlimo iš vienos įkalnimo įstaigos į kitą (pastaruoju atveju žala priteista pareiškėjui).

Reikšmingos vidaus teisės nuostatos dėl kalnimo sąlygų ir korespondencijos cenzūravimo taip pat buvo apibendrintos ir bylų *Valašinas prieš Lietuvą* (no. 44558/98, 2001-07-24, §§ 92-97, ECHR 2001) ir *Puzinas prieš Lietuvą* (no. 44800/98, 2002-03-14, §§ 15-17) sprendimuose. Reikšmingos vidaus teisės nuostatos, susijusios su pareiškėjo skundais dėl Konvencijos 5 straipsnio, apibendrintos bylos *Stašaitis prieš Lietuvą* (no. 47679/99, 2002-03-21, §§ 51-54) sprendime.

SKUNDAI

1. Remdamasis Konvencijos 3 straipsniu pareiškėjas skundėsi dėl jo kalnimo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje nuo 1999 m. kovo 20 d. iki 2001 m. liepos 20 d.. Pareiškėjas šiuo požiūriu tvirtino, jog bendrosios kalnimo sąlygos, įskaitant miego, sanitarines ir maitinimo sąlygas, tardymo izoliatoriuje neatitiko Sveikatos apsaugos ministerijos ir kitų administracinių institucijų nustatytų reikalavimų, tuo pažeidžiant

Konvencijos 3 straipsnį. Pareiškėjas taip pat skundėsi dėl konkretaus elgesio su juo Šiaulių tardymo izoliatoriuje (žr. dalį „Faktai“). Toliau pareiškėjas skundėsi dėl to, jog Vilniaus 1 – ūjų pataisos namų administracija perkėlė jį iš vienos kameros į kitą. Pareiškėjo nuomone, pataisos namų vadovybė tuo pažeidė įvairias vidaus teisės normas bei Konvencijos 3 straipsnį.

2. Remdamasis Konvencijos 8 ir 13 straipsniais pareiškėjas taip pat skundėsi dėl to, kad įkalinimo vietų vadovybė keletą kartų pavėlavo išsiųsti arba sulaikė jo laiškus įvairioms valstybės institucijoms, kuriuose jis skundė jo kalinimo sąlygas.

3. Remdamasis Konvencijos 8 straipsniu pareiškėjas skundėsi dėl to, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija atplėšdavo ir skaitydavo jo laiškus, adresuotus Teismui ir tretiesiems asmenims, bei laiškus iš Teismo ir trečiųjų asmenų, adresuotus jam.

4. Remdamasis Konvencijos 5 straipsniu pareiškėjas skundėsi, kad jo kardomasis kalinimas buvo neteisėtas. Jis taip pat skundėsi dėl to, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija pavėlavo išsiųsti jo 2000 m. sausio 20 d. laišką Lietuvos apeliaciniam teismui, kuriame jis prašė dalyvauti teismo posėdyje dėl kardomojo kalinimo (suėmimo). Pareiškėjo manymu, tai atėmė iš jo teisę ginčyti kardomojo kalinimo (suėmimo) teisėtumą.

5. Pareiškėjas skundėsi, kad baudžiamasis procesas jo atžvilgiu buvo per ilgas ir neteisingas, tuo pažeidžiant Konvencijos 6 straipsnį. Remdamasis šio straipsnio nuostatomis pareiškėjas toliau skundėsi dėl to, jog nebuvo paleistas lygtinai.

6. Remdamasis Konvencijos 6 straipsniu pareiškėjas skundėsi, jog jo civilinis ieškinys dėl šmeižimo buvo atmestas ir jog jis negalėjo pradėti baudžiamąjo proceso prieš trečiąjį asmenį dėl užpuolimo.

TEISĖ

1. Pareiškėjas skundėsi dėl jo kalinimo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje bei Vilniaus 1 – uosiuose pataisos namuose. Jis tvirtino, kad su juo buvo elgiamasi nežmoniškai ir žeminant jo orumą, kas yra draudžiama pagal Konvencijos 3 straipsnį.

Vyriausybės nuomone, šie pareiškėjo teiginiai nepagrįsti.

Teismas primena Konvencijos 35 straipsnio 1 dalies reikalavimą panaudoti vidaus teisinės gynybos priemones, tačiau taip pat primena, kad nebūtina naudotis neadekvačiomis teisinės gynybos priemonėmis (žr. sprendimą dėl priimtimumo byloje *Valašinas v. Lithuania*, no. 44558/98, 2000-03-14).

Pabrėžtina, jog pareiškėjo teigimu, ginčijamos bendrosios ir konkrečios kalnimo sąlygos (žr. dalį „Faktai“) neatitiko tiek įvairių vidaus teisės nuostatų, tiek ir Konvencijos reikalavimų. Teismas pastebi, jog Lietuvos įstatymai draudžia nežmonišką ar žmogaus orumą žeminantį elgesį su kalnimaisiais Konvencijos 3 straipsnio požiūriu ir jog klausimai, susiję su kalnimo sąlygomis iš esmės patenka į administracinių teismų, kurie Lietuvoje buvo įsteigti 1999 m., kompetenciją (žr. dalį „Bylai reikšminga vidaus teisė ir praktika“). Todėl manytina, jog pareiškėjas pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 dalį dėl kiekvieno ginčijamo bendrųjų ir konkrečių kalnimo sąlygų aspekto turėjo kreiptis į administracinius teismus.

Tuo pat metu Teismas primena savo sprendimą minėtoje *Valašino* byloje, kurioje pareiškėjas skundėsi dėl kalnimo sąlygų ir kurioje Teismas šiuo požiūriu nenustatė buvus adekvačias vidaus teisinės gynybos priemones. Teismas atmetė Vyriausybės argumentą, jog pareiškėjas galėjo kreiptis dėl žalos atlyginimo dėl ginčijamai netinkamų kalnimo sąlygų į administracinius teismus, kadangi trūko tiek teorinių, tiek praktinių įrodymų, pagrindžiančių tinkamos teisminės gynybos priemonės egzistavimą (*ibid.*).

Teismas atkreipia dėmesį į naujausią Lietuvos administracinių teismų praktiką, kuri išsivystė nuo 2000 metų. Galima atsižvelgti, pavyzdžiui, į bylą *Puzinas (2) prieš Lietuvą* (Nr. 63767/00, 2002 m. gegužės 7 d. Teismo komunikota atsakovei Vyriausybei), kurioje pareiškėjas administraciniuose teismuose bylinėjosi dėl drausminės nuobaudos ir dėl jo perkėlimo iš vienos į kalnimo įstaigos į kitą teisėtumo (žr. dalį „Bylai reikšminga vidaus teisė ir praktika“).

Be to, Teismas pabrėžia, jog šioje byloje pareiškėjas taip pat bylinėjosi su Šiaulių tardymo izoliatoriaus ir Vilniaus 1 – ūjų pataisos namų administracija dėl įvairių jo kalnimo sąlygų aspektų, o būtent dėl to, kad jis negalėjo į asmeninį susitikimą nusinešti nuotraukos ir kai kurių dokumentų,

taip pat dėl jo perkėlimo iš vienos kameros į kitą bei dėl įkalinimo įstaigų administracijos elgesio su jo korespondencija.

Kiekvienoje administracinių procesų, kuriuos inicijavo pareiškėjas, stadijoje teismo posėdžiuose dalyvaudavo pats pareiškėjas arba jo advokatas. Teismai atitinkamai išnagrinėjo pareiškėjo skundus bei priėmė motyvuotus sprendimus, o vienu atveju teismas iš dalies patenkino jo skundą (žr. dalį „Faktai“). Taigi nėra pagrindo abejoti, jog teisminis administracinis procesas būtų buvęs neadekvatus, kalbant apie likusius pareiškėjo skundus dėl ginčijamų jo kalinimo sąlygų.

Iš to matyti, jog adekvati teisinės gynybos priemonė, kurios pagalba įmanoma gauti žalos atlyginimą dėl Konvencijos 3 straipsnio pažeidimo, buvo prieinama pareiškėjui, ir taip jis galėjo skųstis dėl bendrųjų ir konkrečių jo kalinimo sąlygų. Todėl Teismas nenagrinės pareiškėjo skundų dėl jo kalinimo sąlygų, kadangi šie skundai nebuvo pateikti vidaus administraciniams teismams, kaip tai išplaukia iš Konvencijos 35 straipsnio 1 dalies reikalavimų.

Teismas pažymi, jog ryšium su pareiškėjo skundu dėl draudimo į susitikimą su tėvu neštis nuotrauką ir kai kuriuos dokumentus iš bylos pareiškėjas panaudojo vidaus teisinės gynybos priemones. Pabrėžtina, jog įkalinimo įstaigos administracijos atsisakymas leisti pareiškėjui neštis nuotrauką administracinių teismų buvo pripažintas neteisėtu. Po to pareiškėjas nebesiskundė, kad jam buvo drausta rodyti asmenines nuotraukas asmeninių susitikimų metu įkalinimo įstaigoje. Todėl pareiškėjas nebegali teigti esąs Konvencijos pažeidimo auka 34 straipsnio požiūriu.

Dėl pareiškėjo skundų, kad į susitikimą su tėvu jis negalėjo pasiimti kai kurių dokumentų iš bylos, pareiškėjas neįrodė, kad ši situacija galėtų būti vertinama kaip elgesys, kurį draudžia Konvencijos 3 straipsnis. Todėl ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies požiūriu.

Ryšium su pareiškėjo skundu dėl jo perkėlimo iš vienos kameros į kitą Vilniaus 1 – uosiuose patalpose, pareiškėjas taip pat panaudojo vidaus teisinės gynybos priemones. Tačiau Konvencija negarantuoja teisės į konkretų kalinimo režimą, ir pareiškėjas nepateikė jokių įrodymų, liudijančių, kad kalinimo sąlygos naujoje ar senoje kameroje Vilniaus 1 – uosiuose patalpose būtų buvusios nesuderinamos su Konvencijos 3 straipsniu. Todėl šis skundas taip pat yra aiškiai nepagrįstas 35 straipsnio 3 dalies požiūriu.

Likusi pareiškėjo skundų dalis dėl Konvencijos 3 straipsnio turi būti atmesta dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo, kadangi šie skundai nebuvo pateikti administraciniams teismams (žr. pirmiau).

Taigi ši pareiškimo dalis turi būti paskelbta nepriimtina pagal Konvencijos 35 straipsnio 1, 3 ir 4 dalis.

2. Remdamasis Konvencijos 8 straipsniu, kuris *inter alia* garantuoja individo teisę į privataus gyvenimo ir susirašinėjimo gerbimą, ir 13

straipsniu, kuris garantuoja teisę į veiksmingą teisinės gynybos priemonę, pareiškėjas skundėsi dėl to, kad įkalinimo įstaigų administracija keletą kartų pavėlavo išsiųsti ir sulaukė jo laiškus su skundais dėl jo kalinimo sąlygų įvairioms valstybės institucijoms. Šiuo požiūriu pareiškėjas taip pat teigė buvus įvairių vidaus teisės normų pažeidimų.

Dėl pareiškėjo teiginio, kad ginčijami įkalinimo įstaigų administracijos veiksmai ar neveikimas buvo nesuderinami su Konvencija bei su vidaus teise, Teismas mano, jog pagal 35 straipsnio 1 dalį pareiškėjas turėjo kreiptis į administracinius teismus (taip pat žr. pirmiau).

Pareiškėjas kreipėsi į teismą dėl to, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija neteisėtai perėmė jo laišką advokatui. Vis dėlto vėliau procesas pareiškėjo prašymu buvo nutrauktas, ir jis [pareiškėjas] apeliacine tvarka neskundė sprendimo nutraukti procesą. Taigi pareiškėjas nepanaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių, kaip to reikalauja 35 straipsnio 1 dalis.

Ryšium su pareiškėjo skundu dėl to, kad Vilniaus 1 – ūjų pataisos namų administracija tariamai neteisėtai sulaukė jam [pareiškėjui] Lietuvos apeliacinio teismo siųstą laišką, pareiškėjas panaudojo vidaus teisinės gynybos priemones. Tačiau pažymėtina, jog vidaus teismai nustatė, kad pareiškėjas buvo supažindintas su ginčijamu laišku ir kad laiškas buvo deramai įtrauktas į pareiškėjo bylą tarp oficialių dokumentų. Nebuvo pareikšta, kad pareiškėjas negali bet kuriuo metu susipažinti su laiško turiniu ar daryti laiško kopijų. Taigi Teismas negali konstatuoti 8 straipsnio pažeidimo vien tuo pagrindu, kad laiško originalas buvo įtrauktas į pareiškėjo bylą. 13 straipsnis taip pat nebuvo pažeistas. Todėl šis skundas yra aiškiai nepagrįstas Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies požiūriu.

Likusi šios pareiškimo dalies pareiškėjo skundų dalis atmestina dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo, kadangi šie skundai nebuvo pateikti administraciniams teismams (taip pat žr. pirmiau).

Taigi ši pareiškimo dalis turi būti paskelbta nepriimtina pagal Konvencijos 35 straipsnio 1, 3 ir 4 dalis.

3. Remdamasis Konvencijos 8 straipsniu pareiškėjas taip pat skundėsi, jog Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija atplėsdavo ir skaitydavo jo laiškus Teismui bei tretiesiems asmenims.

Vyriausybė neneigė, jog kai kurie pareiškėjo laiškai, išskyrus pareiškėjo susirašinėjamą su Europos Žmogaus Teisių Teismu, buvo cenzūruojami, ir tai daryti leido vidaus teisės nuostatos, reglamentuojančios kalinimo sąlygas.

Pareiškėjas nesutiko, teigdamas, jog įprastas visos jo korespondencijos cenzūravimas pažeidė 8 straipsnį.

Teismas pažymi, kad Kardomojo kalinimo vietų vidaus tvarkos taisyklių 75 punktas draudžia kalinamųjų susirašinėjimo su Europos Žmogaus Teisių Teismu cenzūravimą. Iš to matyti, kad pareiškėjas dėl tardymo izoliatoriaus administracijos veiksmų, t.y. dėl pareiškėjo laiškų Europos Žmogaus Teisių Teismui ir iš Teismo atplėšimo bei skaitymo, turėjo kreiptis į

administracinius teismus. Kadangi pareiškėjas to nepadarė, jis nepanaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių pagal 35 straipsnio 1 dalį (taip pat žr. pirmiau). Taigi pareiškėjo skundai dėl jo susirašinėjimo su Teismu cenzūravimo turi būti atmesti pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalis.

Teismas, atsižvelgdamas į šalių pozicijas byloje, mano, jog pareiškimo dalis, kurioje pareiškėjas skundžiasi dėl to, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija cenzūravo jo susirašinėjimą su trečiaisiais asmenimis, kelia sudėtingų fakto ir teisės klausimų, kurių išsprendimas turi priklausyti nuo bylos nagrinėjimo iš esmės. Todėl ši pareiškimo dalis negali būti laikoma aiškiai nepagrįsta Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies požiūriu. Joks kitas pagrindas paskelbti ją nepriimtina nebuvo nustatytas.

4. Pareiškėjas teigė, kad buvo pažeistas Konvencijos 5 straipsnis, kurio šiai bylai reikšmingos dalys numato:

“1. Kiekvienas asmuo turi teisę į laisvę ir saugumą. Niekam laisvė negali būti atimta kitaip, kaip šiais atvejais, ir įstatymo nustatyta tvarka:

(a) kai asmuo teisėtai kalinamas pagal kompetentingo teismo nuosprendį;

... ;

c) kai asmuo teisėtai sulaikomas ar suimamas, kad būtų pristatytas kompetentingai teismo institucijai, pagrįstai įtariant jį padarius nusikaltimą ar kai pagrįstai manoma, jog būtina neleisti padaryti nusikaltimo, arba manoma, jog jis, padaręs tokį nusikaltimą, gali pabėgti;

... .

4. Kiekvienas asmuo, kuriam atimta laisvė jį sulaikius ar suėmus, turi teisę kreiptis į teismą, kad šis greitai priimtų sprendimą dėl sulaikymo ar suėmimo teisėtumo ir, jeigu asmuo kalinamas neteisėtai, nuspręstų jį paleisti.”

Teismas pažymi, kad pareiškėjas neparodė, jog kuris nors jo kardomojo kalinimo (suėmimo) periodas buvo nepagrįstas motyvuotais kompetentingų teismų sprendimais, ir jog todėl jo kalinimas neatitiko vidaus teisės reikalavimų ar buvo savavališkas Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies c punkto požiūriu (žr., *mutatis mutandis*, *Jėčius v. Lithuania*, no. 34578/97, 2000-07-31, §§ 65-70, ECHR 2000-IX; taip pat žr. *Stašaitis v. Lithuania*, no. 47679/99, 2002-03-21, §§ 55-76). Taip pat nėra požymių, kad dabartinis pareiškėjo kalinimas yra nesuderinamas su 5 straipsnio 1 dalies a punktu.

Teismas pastebi, jog pareiškėjas turėjo galimybę kreiptis į teismą ir ginčyti jo laisvės atėmimo teisėtumą, kaip tai numato 5 straipsnio 4 dalis. Pažymėtina, jog teismo posėdžiuose, priimant nutartis dėl kardomojo kalinimo (suėmimo) paskyrimo ir jo termino pratęsimo, dalyvavo ir pareiškėjas, ir jo gynėjas. Be to, nutartys skirti pareiškėjui kardomąjį kalinimą (suėmimą) ar pratęsti jo terminą buvo greitai išnagrinėtos apeliaciniame instancijoje (žr. dalį „Faktai“; taip pat žr., palyginimui, *Grauzinis v. Lithuania*, no. 37975/97, 2000-10-10, §§ 27-35).

Pareiškėjas 2000 m. sausio 20 dieną parašė Lietuvos apeliaciniam teismui laišką, prašydamas asmeniškai dalyvauti jo apeliacinio skundo dėl 2000 m. sausio 7 dienos nutarties pratęsti jo kardomojo kalinimo (suėmimo)

terminą nagrinėjimo posėdyje. Dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracijos aplaidumo laiškas Lietuvos apeliaciniam teismui nebuvo išsiųstas laiku, dėl to teismo posėdis įvyko 2000 m. sausio 24 d. pareiškėjui nedalyvaujant. Vis dėlto nors administracija laiku ir neišsiuntė pareiškėjo 2000 m. sausio 20 d. prašymo, tai neturėjo žymių pasekmių pareiškėjo galimybei ginčyti jo laisvės atėmimo teisėtumo klausimą pagal Konvencijos 5 straipsnio 4 dalies reikalavimus dėl šių priežasčių: a) neginčijama, jog pareiškėjo dalyvavimas apeliacinio teismo posėdyje 2000 m. sausio 24 d. buvo privalomas pagal vidaus baudžiamojo proceso normas; b) pareiškėjas 2000 m. sausio 7 d. buvo pristatytas į teismo posėdį, kuriame jam buvo pratęstas kardomojo kalnimo (suėmimo) terminas – teisėjas asmeniškai išklauė pareiškėją mažiau nei prieš tris savaites iki 2000 m. sausio 24 d. apeliacinio teismo posėdžio; c) 2000 m. sausio 7 d. nutartis dėl kardomojo kalnimo (suėmimo) termino pratęsimo buvo priimta tais pačiais pagrindais kaip ir ankstesnės nutartys dėl kardomojo kalnimo (suėmimo), ir nėra įrodymų, kad apeliaciniame skunde dėl pirmiau minėtos nutarties pareiškėjas būtų nurodęs faktinių argumentų, dėl ko jis turėtų asmeniškai dalyvauti 2000 m. sausio 24 d. posėdyje. 2000 m. sausio 24 d. teismo posėdyje dalyvavo pareiškėjo advokatas.

Taigi Teismas nemano, jog sutinkamai su Konvencijos 5 straipsnio 4 dalies tikslu pareiškėjo dalyvavimas 2000 m. sausio 24 d. teismo posėdyje buvo būtinas (žr. palyginimui, pirmiau minėtą bylą *Graužinis prieš Lietuvą*, kurioje pareiškėjas nebuvo pristatytas į teismo posėdžius, kuriuose buvo sprendžiamas kardomojo kalnimo (suėmimo) termino pratęsimo klausimas, nepaisant to, kad teismų minimos faktinės ir teisinės aplinkybės, pagrindžiančios būtinybę pratęsti kardomojo kalnimo (suėmimo) terminą, buvo pasikeitusios, ir kurioje nebuvo teismo nutarčių dėl kardomojo kalnimo (suėmimo) termino pratęsimo peržiūros apeliacine tvarka). Iš esmės šioje byloje pareiškėjo inicijuoti procesai suteikė galimybę greitai ir efektyviai jo laisvės atėmimo teisėtumo kontrolei, kaip to reikalauja 5 straipsnio 4 dalis.

Todėl ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies požiūriu. Taigi ji turi būti atmesta pagal 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

5. Pareiškėjas teigė, jog dėl jo atžvilgiu vykdyto baudžiamojo proceso buvo pažeistas Konvencijos 6 straipsnis.

6 straipsnis, kiek reikšminga šiai bylai, skelbia:

“1. Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens ... jam pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per įmanomai trumpiausią laiką viešumo sąlygomis teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir bešališkas teismas ...”

Dėl pareiškėjo skundo, kad buvo pažeista jo teisė į bylos išnagrinėjimą „per įmanomai trumpiausią laiką“ pagal Konvencijos 6 straipsnį, Teismas pabrėžia, jog baudžiamasis procesas trijose instancijose vyko nuo 1999 m. kovo 12 d. (pareiškėjo suėmimas) iki 2001 m. gruodžio 18 d. (Lietuvos

Aukščiausiojo Teismo nutartis). Teismas nemano, jog šioje byloje buvo pažeistas „įmanomai trumpiausio laiko“ reikalavimas. Todėl šis skundas yra aiškiai nepagrįstas 35 straipsnio 3 dalies požiūriu.

Dėl pareiškėjo skundo, kad jo byloje nebuvo užtikrintas teisingas procesas, Teismas primena, jog peržiūrėti vidaus teisminių institucijų tariamai padarytas faktų ir teisės klaidas nėra jo užduotis ir kad, pagal bendrą taisyklę, įvertinti jiems pateiktus įrodymus bei taikyti vidaus teisę turi nacionaliniai teismai. Teismo užduotis yra nustatyti, ar procesas bendrai paėmus buvo teisingas (žr., *inter alia*, sprendimą dėl priimtimumo byloje *Daktaras v. Lithuania*, no. 42095/98, 2000-01-11).

Šiuo požiūriu svarbiausias dalykas yra tai, jog pareiškėjas turėjo pakankamai galimybių pats arba per savo gynėją visose trijose instancijose teisme išdėstyti savo argumentus ir ginčyti, jo manymu, melagingus įrodymus. Nėra nei teismų subjektyvaus ar objektyvaus nešališkumo įrodymų, nei požymių, kad pareiškėjo procesinė padėtis buvo blogesnė, lyginant su kaltinimą palaikančio prokuroro. Be to, nėra įrodymų ir dėl pareiškėjo gynybos teisių pažeidimo. Atitinkamai nebuvo parodyta, jog bylos nagrinėjimo procesas buvo neteisingas. Todėl ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta pagal 35 straipsnio 3 dalį.

Dėl pareiškėjo skundo, jog jis nebuvo paleistas lygtinai, Teismas primena, jog Konvencija nepripažįsta teisės būti paleistam lygtinai, kaip tokios, ir nereikalauja, kad sprendimas dėl lygtinio paleidimo būtų priimamas ar peržiūrimas teismo. Laisvės atėmimo bausmė, kurią teismo nustatytą laiką turi atlikti teisės pažeidėjas, yra pagrįsta pirminiu nuteisimu ir apeliaciniu procesu. Be to, Konvencijos 6 straipsnis netaikomas procesui, kuris neapima asmeniui „pareikšto baudžiamojo kaltinimo“ klausimo sprendimo (žr. *Ganusauskas v. Lithuania*, no. 47922/99, 1999-09-07). Nėra įrodymų, kad šioje byloje dėl to, kad pareiškėjas nebuvo paleistas lygtinai, būtų pažeisti Konvencijos 5 ir 6 straipsniai (*ibid.*). Taigi ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta 35 straipsnio 3 dalies požiūriu.

Atitinkamai ši pareiškimo dalis turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

6. Galiausiai pareiškėjas teigė buvus Konvencijos 6 straipsnio pažeidimą dėl to, kad jis negalėjo trečiųjų asmenų atžvilgiu pradėti baudžiamojo proceso dėl šmeižimo ir civilinio proceso dėl šmeižimo.

Teismas pirmiausiai pastebi, jog Konvencijos 6 straipsnis negarantuoja teisės pradėti baudžiamąjį procesą prieš kitus asmenis.

Dėl pareiškėjo teiginio, kad jis tariamai neturėjo galimybės kreiptis į teismą dėl šmeižimo, Teismas mano, jog pareiškėjas tokią galimybę turėjo, tačiau ja tinkamai nepasinaudojo, kadangi nesilaikė atitinkamų proceso normų reikalavimų, t.y., nesumokėjo žyminio mokesčio.

Teismas primena, jog reikalavimai sumokėti teismams mokesčius, susijusius su pateikiamais ieškiniais, atitinka Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, nebent jie pažeistų pačią teisės kreiptis į teismą esmę (žr. *Kreuz v. Poland*, no. 28249/95, 2001-06-19, §§ 52-67, ECHR 2001-VI).

Šioje byloje nustatyto žyminio mokesčio dydis buvo 135 litai ir 70 centų, kadangi pareiškėjas kreipėsi dėl neturtinės žalos atlyginimo už šmeižimą. Suma neatrodo per didelė. Pareiškėjas neneigė, jog jo ieškinys būtų buvęs išnagrinėtas, jeigu jis būtų reikalavęs vien tik neturtinės žalos atlyginimo, kadangi visas žyminio mokesčio dydis būtų buvęs 135 litai ir 70 centų.

Atrodo, jog pareiškėjas galiausiai atsisakė palaikyti savo ieškinį dėl to, kad negalėjo sumokėti žyminio mokesčio už ieškinio, kuriame reikalavo priteisti 500 000 litų turtinės žalos atlyginimą, pateikimą. Pagal nacionalines civilinio proceso normas šiai ieškinio daliai nustatytas penkių procentų ieškinio sumos dydžio žyminis mokeskis, t.y. 25 000 litų dydžio žyminis mokeskis, neatrodo mažas. Vis dėlto pareiškėjas nepateikė jokių argumentų, paaiškinančių tokią didelę ieškinio dėl šmeižimo sumą, turint omeny tai, jog ieškinio dalies dėl turtinės žalos atlyginimo nebuvimas būtų sumažinęs žyminio mokesčio dydį iki 135 litų ir 70 centų.

Todėl Teismas nemano, jog dėl reikalavimo sumokėti žyminį mokesį, pateikiant ieškinį dėl šmeižimo, buvo pažeista pareiškėjo teisės į teismą esmė (žr., palyginimui, minėtą *Kreuz* bylą, kurioje teismai reikalavo kur kas didesnio mokesčio, pateikiant ieškinį dėl oficialaus akto neteisėtumo).

Todėl ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies požiūriu ir turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

Dėl šių priežasčių Teismas vienbalsiai

Skelbia priimtinu, iš anksto nenusprendamas dėl bylos esmės, pareiškėjo skundą pagal Konvencijos 8 straipsnį dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracijos veiksmų, t.y. jo laiškų tretiesiems asmenims ir trečiųjų asmenų laiškų jam atplėšimo bei skaitymo;

Skelbia nepriimtina likusią pareiškimo dalį.

VINCENT BERGER
Kancleris

GEORG RESS
Pirmininkas